

مرکز فرهنگی ژان ماری تجیبائو در نزدیکی فرانسه، معماری

مرکز فرهنگی ژان ماری تی جی بائو (تجیبائو) یکی از معدود ساختمان‌های ساخته شده است که به خوبی پاسخگوی انسان و طبیعت است. این مجموعه توسط معمار ایتالیایی رنزو پیانو ساخته شده است

مجموعه فرهنگی jean marie tjibaou در اقیانوس شمالی در شبه جزیره newcaledonia یک مستعمره فرانسه و پایتخت نوامایا قرار گرفته است. این مجموعه برخاسته از توجه به گیاهان بومی و کلبه‌هایی که به وسیله مردم بومی کاناک ساخته شده بود، توسط معمار ایتالیایی رنزو پیانو در سال ۱۹۹۳ طراحی شده است و به عنوان تجلیل از فرهنگ مردم کاناک و از یاد بردن خاطره استعمار فرانسه ساخته شد.

مرکز فرهنگی تی جی بائو به عنوان یکی از آثار برجسته معماری معاصر از هر جهت قابل توجه است؛ توجه به سایت و هماهنگی با محیط اطراف، توجه به بارهای زیست محیطی، پروسه طراحی، پرورش کانسپت و البته خود کانسپت و در آخر کیفیت و جزئیات دقیق اجرا.

این‌ها همه زوایای متفاوتی از کالبد این مجموعه است. اما یک زاویه‌ی پنهان وجود دارد که کمتر مورد توجه قرار گرفته و آن برقراری ارتباط قوی با مخاطب است. استفاده‌کنندگان بومی در این مجموعه هرگز احساس غریبگی نمی‌کنند، به راحتی در میان احجام قدم می‌زنند و در موقعیت‌های مناسب به هر کدام داخل می‌شوند و از آن‌ها استفاده می‌کنند، صدای آشنای طبیعت را می‌شنوند و لرزش پوسته ساختمان را که آشنا است حس می‌کنند؛ رنگ گرم چوب از رسمیت فضا کاسته و آن را صمیمی‌تر کرده است. ارتفاع فضای داخلی انسانی است و هارمونی خاصی در اجزا دیده می‌شود.

کالدونیای جدید (کاناکی) (New Caledonia) کجاست؟

جزایر کالدونیای جدید به وسعت ۱۸۵۷۵ کیلومتر مربع و جمعیتی حدود ۲۱۶۰۰۰ نفر در آب‌های غربی اقیانوس آرام و در ۱۵۰۰ کیلومتری کرانه‌های خاوری استرالیا جای دارند. مرکز آن نومه-آ است. این جزایر، آتشفشانی و کمابیش کوهستانی هستند. کاشف انگلیسی در سال ۱۷۷۴ آن را به علت شباهتش با مناظر کالدونیا در اسکاتلند، «کالدونیای جدید» نامید.

اقلیم آن گرم و مرطوب و پر باران و خاک آن مناسب کشاورزی است. جزایر کالدونیای پوشش گیاهی انبوهی دارند و معدن نیکل آن قابل توجه است و به دلیل داشتن معادن زیاد مورد استعمار فرانسه قرار گرفته است. مردم آن ملانزی تبار و ۲/۷ درصد مسلمان هستند.

دلیل ساخت مرکز فرهنگی ژان ماری تجیبائو

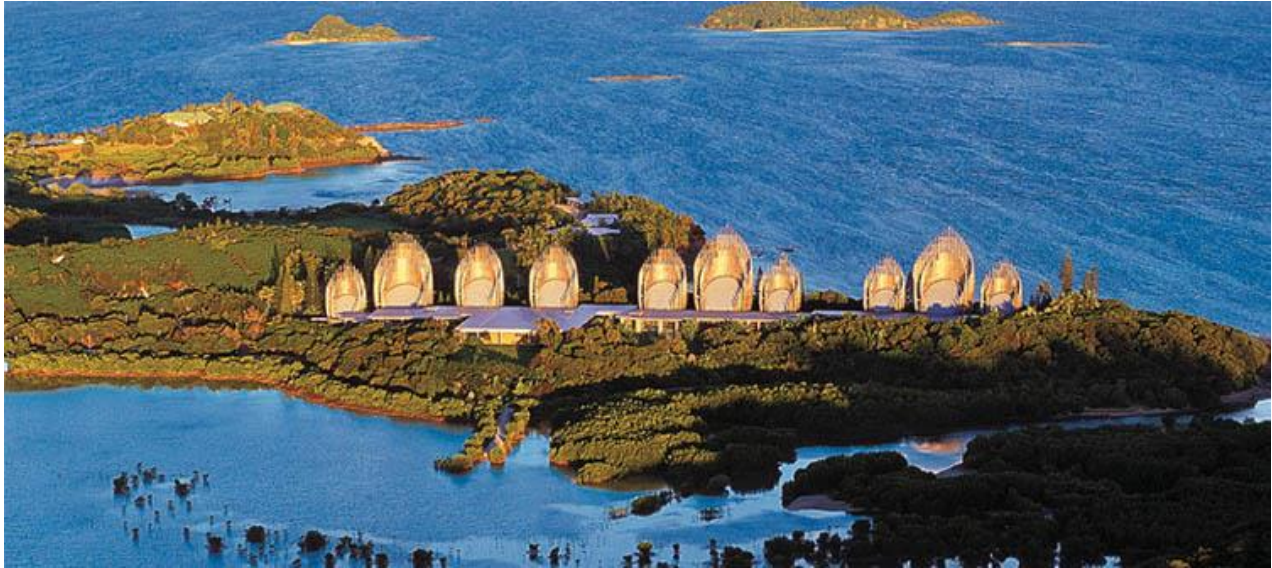
ساخت مرکزی برای بیان فرهنگ کاناک تصمیمی بود که دولت فرانسه در طی کنفرانس صلح پس از شورش‌های سال ۱۹۸۴ و ۱۹۸۸ در کالدونیای جدید اتخاذ کرد. این مجموعه که سایت عظیمی را به خود اختصاص داده است به jeam marie tjiabaou، رهبر سیاسی مردم کاناک که در جنگ برای استقلال داخلی نیو کالدونیا در سال ۱۹۸۹ کشته شد، اهدا شده است و به همین اسم نام‌گذاری شده است. در مسابقه‌ای بین المللی طرح آقای پیانو به عنوان طرح برگزیده انتخاب می‌شود.

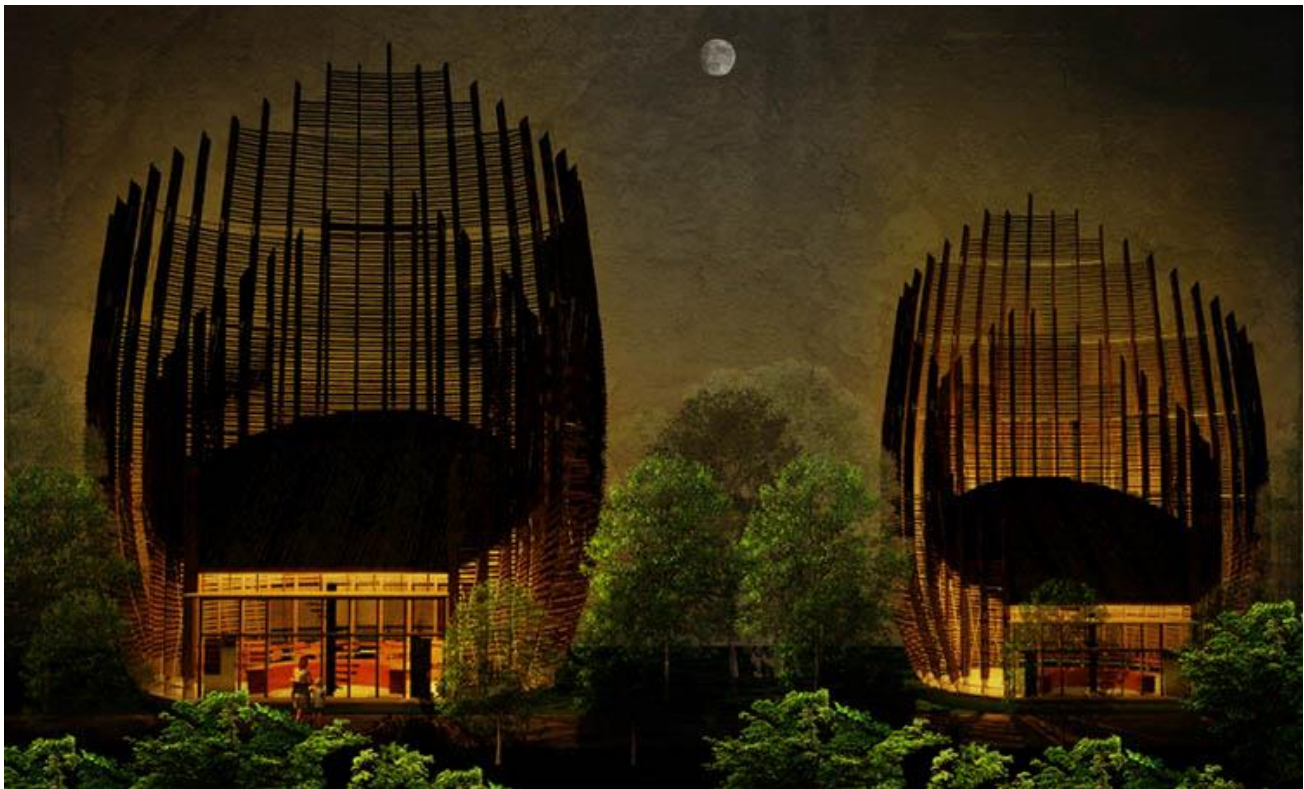
ایده این بود که به جای ایجاد یک بازسازی تاریخی یا یک دهکده تکراری ساده با منعکس کردن فرهنگ بومی و سمبل‌های قدیمی که به هر حال هر کدام زمانی خیلی بیشتر زنده بودند به توسعه فرهنگ کاناک بپردازند و به تاریخ محیط و باورهای کاناک احترام بگذارند.

مجموعه فرهنگی تجیبائو از منحنی‌های قفس مانند، از چوب درختان کاج و صنوبر ساخته شده است. مرکز فرهنگی برای نمایش دادن و فعالیت‌های مختلف روزمره در صدد تامین فضاهایی بر طبق فرهنگ مردم کاناک طراحی شده، ریشه‌های فرهنگ آن‌ها را حفظ کرده و در طراحی ساختمان، از باورها و اعتقادات فرهنگی مردم کاناک و همچنین چشم‌انداز زیبای شبه جزیره الهام گرفته شده است.

در کل آب و هوا در نیو کالدونیا به طور قابل توجهی گرم و مرطوب است، بنابراین یکی از ملاحظات اصلی برای مجموعه، به وجود آوردن یک سیستم خنک‌کننده انفعالی کارا و موثر است. سیستم تهویه‌ی انفعالی یکی از روش‌های اصلی خنک کردن و تهویه در مجموعه تجیبائو است.

مجموعه از ۱۰ خانه انتزاعی چوبی با سایزها و عملکردهای متفاوت تشکیل شده است که رنزو پیانو برای آنها عنوان case را پیشنهاد کرده است. این caseها به منظور تجلیل و یادآوری فرهنگ بومی مردم کاناک ساخته شده‌اند و در یک انهنای ملایم در طول شبه جزیره به منظور تهویه‌ی بهینه و حداکثر روی یک تپه جای گرفته‌اند، جایی که بیشترین باد است. نما به سوی باد غالب جنوب است.

در این مجموعه از المان‌های طبیعی مشخص از قبیل باد، نور، آب و پوشش گیاهی استفاده شده است. به طور کلی می‌توان گفت، مرکز فرهنگی ژان ماری تجیائو، با طبیعت مانوس است و مطابق با اصول معماری پایدار و طراحی اکولوژیک که طبیعت را به عنوان تاثیرگذارترین الگو در طراحی می‌داند، ساخته شده است.

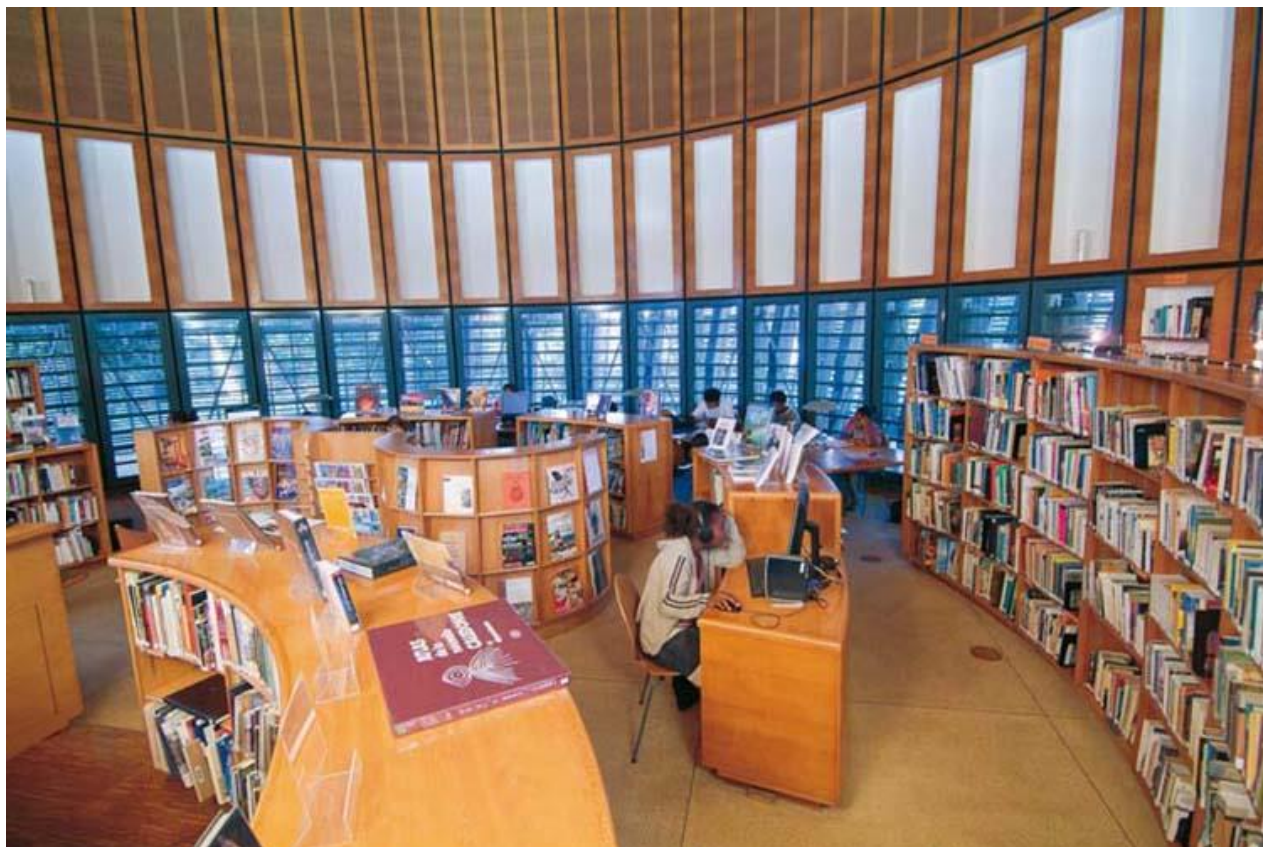
سایت تماشایی پروژه «مرکز فرهنگی ژان ماری تجیائو» در مکانی میان دریا و مرداب واقع شده که دارای پس‌زمینه‌ای کوهستانی است. رنزو پیانو می‌گوید:

زیبایی پوشش گیاهی و توپوگرافی خاص جزیره دورافتاده «نیوکالدونیا» در کرانه‌های خاوری استرالیا، منبع اصلی الهام من در طرح پروژه بوده است.

این مرکز ۱۰ قسمتی از چوب درختان صنوبر ساخته شده و در هیأتی مشابه کلبه‌های بومی منطقه است که شاخصه اصلی این مجتمع است. توده ساختمان به ۳ بخش مختلف تقسیم می‌شود که ۲ بخش آن شامل سه برج و بخش دیگر از ۴ برج تشکیل شده است. حد فاصل بخش‌های ذکر شده که به تعبیری کیفیت فضایی مشابه دهکده‌های نیوکالدونیا دارند، باغ‌هایی سرسبز است. سه حوزه تعریف شده در امتداد راهرویی با طول ۲۳۰ متر قرار دارند که ساختمان‌های مجموعه با ارتفاع متفاوت به موازات آن و بدون تقارن و نظمی خاص جانمایی شده‌اند.

کاربردهای دیگری نیز در این مرکز وجود دارد، فضاهایی مانند کتابخانه، سالن سمعی بصری، کافه تریا، نمایشگاه سالن اجتماعات، سالن رقص، آمفی تئاتر و موزه در مجتمع تعریف شده‌اند.

هر چند که عمده فضاهای مجتمع در سطح زمین گسترده شده‌اند اما این فضاها به خوبی با برج‌های عمودی در ارتباط هستند. سازه برج‌ها ترکیبی است از عناصر عمودی از جنس چوب درخت صنوبر و بادبندهای خمیده فولادی. این ترکیب خاصیتی

ارتجاعی به بنا می‌دهد که با توجه به اقلیم منطقه و طوفان‌های شدید از نکات مثبت در طراحی سازه به شمار می‌رود.

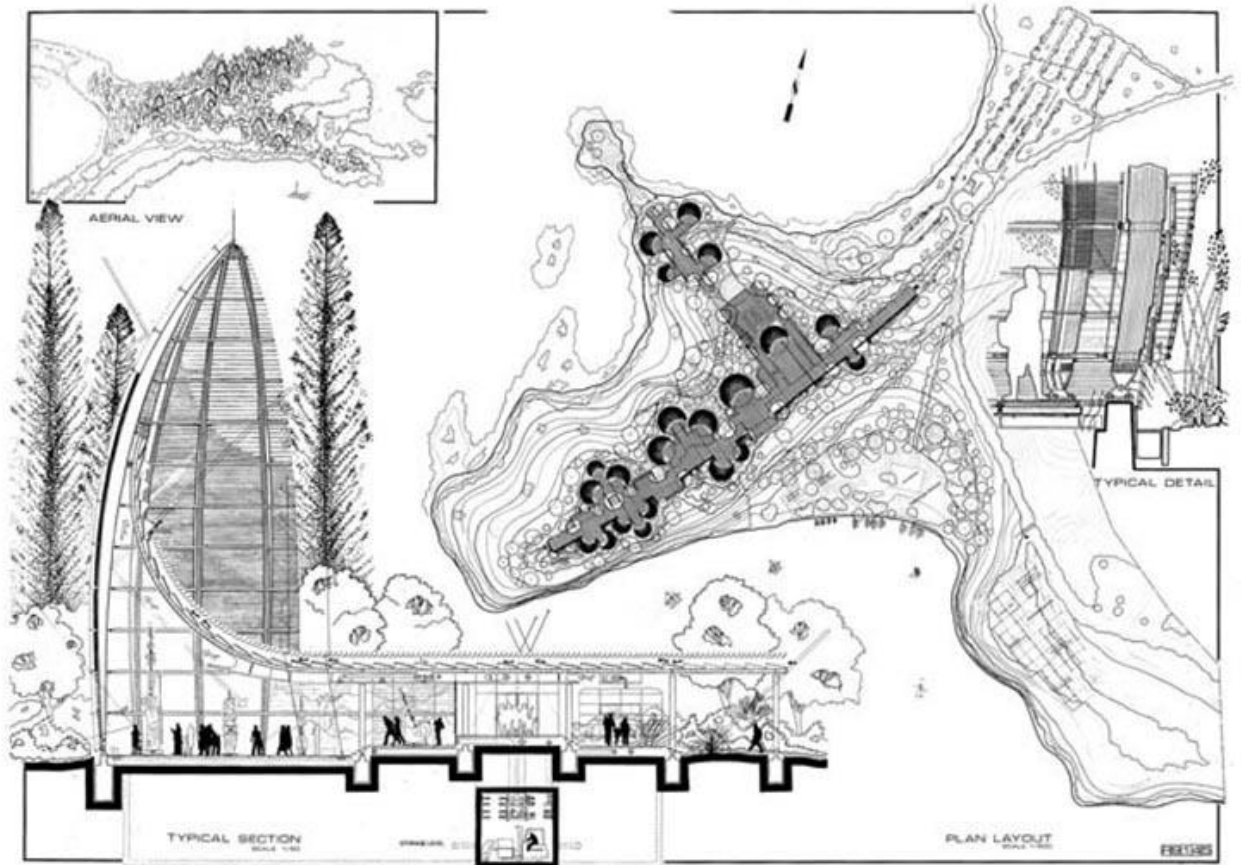
در واقع شاهکار پیانو نمودی از سنت این قوم در ساختمان‌سازی است و از آنجایی که امروزه معماری بومی و سنتی رفته‌رفته به فراموشی سپرده می‌شود، اثر وی با تکنولوژی روز بخشی از سنت و فرهنگ آنان را به نسل‌های بعدی منتقل خواهد نمود.

پروژه ژان ماری با طبیعت مانوس است؛ یعنی بدون حضور نور خورشید که لطافت ساختارهای چوبی را باز می‌تاباند، بدون صنوبر بلند و ستون مانند که معیاری برای ارتفاع پوسته‌های وسیع ساختمان محسوب می‌شود و بدون بادی که از میان این عناصر می‌وزد و انعطاف‌پذیری و استحکام چوب را یادآوری می‌کند، شناخت و درک کامل مکان و فضای خلق شده در این پروژه، غیرممکن می‌شود.

کار با معماری سنتی دشوارتر از کار با معماری تاریخی است. معماری سنتی و بومی نفی تک ساختمان به منزله مونومان است. در پروژه مرکز فرهنگی تجیبائو که قرار بود سمبل استقلال قوم کاناک باشد، طبیعتاً رجوع به سنت بومی پیش‌نیاز مهمی بود.

معماری این قوم به کلبه‌های چوبی-پوشالی منحصر می‌شود و این خود محدودیتی بزرگ از نظر انتخاب الگویی برای تعبیر است. محدودیت دیگر بی‌دوام بودن این کلبه‌ها است. معماری بومی کاناک از طریق تداوم یک شیوه ساختمان‌سازی مشخص حفظ می‌شود.

پاسخ پیاپی به این مسئله نوعی معماری است که در آن تک بنا عرض اندام نمی‌کند. تصویر مجموعه از دور یک نشان بارز محیطی است که مکمل و متمایزکننده منظره ساحل از دوردست است. این تصویر از ده سازه کلبه مانند در ابعاد مختلف به وجود آمده است. کل مرکز از سه بخش به وجود آمده است که هر بخش به مثابه یک دهکده بومی و مستقل است. سازماندهی پلان این بخش‌ها و فضاهای مدور آن‌ها نیز تداعی‌کننده دهکده‌های اقوام کاناک است. روش ساختن سازه‌های کلبه‌مانند و مصالح به کار رفته در آن‌ها نیز از این فرهنگ الهام گرفته شده‌اند.

معرفی سایت پروژه (شبه جزیره نیوکالدونیا)

بین کشور فرانسه و همسایه بر سر مالکیت این جزیره اختلاف به وجود آمد و سرانجام این جزیره به فرانسه تعلق یافت. رئیس‌جمهور فرانسه به منظور نشان دادن این که این جزیره اصالتاً به فرانسه تعلق دارد تصمیم گرفت یک مجموعه فرهنگی

احداث کند تا آداب و رسوم مردم بومی آن جا را که معروف به کاناک بودند به تمام جهان نشان بدهد. محل قرارگیری پروژه را تاج جزیره انتخاب کردند و در اختیار آقای پیانو دادند.

از ویژگی های این سایت می توان به موارد زیر اشاره کرد:

- در یک طرف آب آرام و مطابق آن باد مطلوب و ملایم و در طرف دیگر آب خروشان را داریم که باد غالب را تولید می کند.

- وجود پوشش گیاهی که سازگار با بناهای جزیره است.

- وجود خانه های کاناک با مصالح بومی.

- نماها

طرح پروژه از تیوگرافی منطقه استفاده کرده است و در طول یک ستون فقرات امتداد می یابد که تیغه تاج شبه جزیره را دنبال می کند. جاده سبب انسجام مجموعه می شود. بناها در دو طرف در سه گروه ساختمان قرار دارند، بی آنکه تقارن خاصی داشته باشند. باغ هایی آن ها را از هم جدا می کند.

ابنیه سنتی، گذشته از معانی سمبولیک، عملکردهای مشخص، آئینی و اقلیمی نیز دارند. یکی از دهکده های مجموعه تجبئاتو به نمایش های محلی و رقص، دهکده دوم به فضای نمایشگاهی و سومی به دفاتر اداری اختصاص دارند. در طرح پیانو به این عملکردها و روابط بین آن ها توجه شده است.

به این ترتیب سه دهکده ایجاد شده است که هر کدام جزیره ای است با کارکرد معین، با فضاهایی برای نمایش فرهنگ سنتی و معاصر کاناک.

هنر پیانو در تبدیل کردن سازه بومی به های تک- تک لایه ای

یکی از جلوه های اصلی این مجموعه، قدرت اجرایی به کار رفته از نظر صنعت گری برای ساخت آن ها است که ریشه در تمدن و فرهنگ منطقه دارد.

فرم سازه‌ای منتخب رنزو پیانو به خوبی قادر است با الگوها و شکل‌های تکیه‌گاه‌ها، بادبندها و سایر عناصر سازه‌ای تلفیق شود. سازه این ساختمان‌ها دو لایه است و خلا بین دو جداره، ابزاری ارزشمند برای خنک کردن و تهویه‌ی فضای داخلی محسوب می‌شود.

شبکه‌ای تنیده با بافتی ظریف، پوسته خارجی ساختمان‌ها را تشکیل می‌دهد و با ارتعاش‌هایی متغییر که در قسمت‌های مختلف متفاوت است، این پوسته خارجی ساختمان را پویاتر می‌کند.

جواب مثبت پیانو به خانه‌های کاناک

نتایج بدست آمده‌ی فوق العاده قبل از ساعت این مجموعه، نشان دهنده‌ی پاسخ مثبت پیانو است برای به نمایش گذاشتن فرهنگ کاناک که در تمام منطقه‌ی نیوکالدونیا غالب است و نشان دهنده نیاز و علاقه شدید او به باز اندیشی و برانگیختن فرهنگ انسانی به طور پیوسته و به شکل‌های مختلف است.

همچنین این پروژه بیان کننده بینشی عمیق نسبت به امکانات و توانایی‌های معماری معاصر و چگونگی ترکیب آن با جزئیات و ریزه‌کاری‌های تمدن و فرهنگ بومی منطقه است. همچنین این پروژه قادر است علاوه بر تفکری گم شده در زمان، باز زنده‌سازی اندیشه‌های کهن یک قوم برای ایجاد رابطه با محیط طبیعی اطرافش را نیز به خوبی به تصویر بکشد.

این بناها نه فقط تقلید صرف از صندوقچه‌های سنتی کاناک نیستند (نامی که به مسکن محلی داده شده) بلکه شکل خاص خود را از روش ساختی اقتباس کرده‌اند که خاص منطقه اقیانوس آرام است و در آن از تهویه طبیعی استفاده می‌شود. بنابراین این بنا یکی از نمونه‌های معماری پایدار نیز محسوب می‌شود.

مسئله اقلیم که به طور موازی با تحقیق در مورد ساختمان‌های سنتی و انجام آزمایش‌های پیشرفته بر ماکت‌هایی در ابعاد مختلف و خصوصا آزمون تونل باد دنبال می‌شد مبنای این قرارداد شده: که از باد برای کنترل دمای دیوار دو جداره بیرونی و نیز تهویه طبیعی فضای داخل استفاده شود.

کمتر طراحی توانسته است به طور همزمان به معماری و مسائل توسعه پایدار توجه کند. تهویه از طریق وارد کردن جریان هوای خنک در بخش فوقانی بنا انجام می‌شود. صندوقچه‌ها طوری طراحی شده‌اند تا بادهایی را که تقریباً همیشه از یک جهت می‌وزند دریافت کنند و پیوسته دمای داخلی را طوری کاهش دهند که هوای گرم مدام تخلیه شود. بدیهی است که این سازه‌ها طوری طراحی شده‌اند که در برابر هر رخداد اقلیمی، به ویژه طوفان‌های گرمسیری تاب آورند.

بناهای کوچک‌تر رابطه‌ای نزدیک با محیط طبیعی دوروبر خود ایجاد می‌کنند. اهمیت دادن به چشم انداز در کالدونیای جدید هنری است که پیوندی عمیق با فرهنگ کاناک دارد.

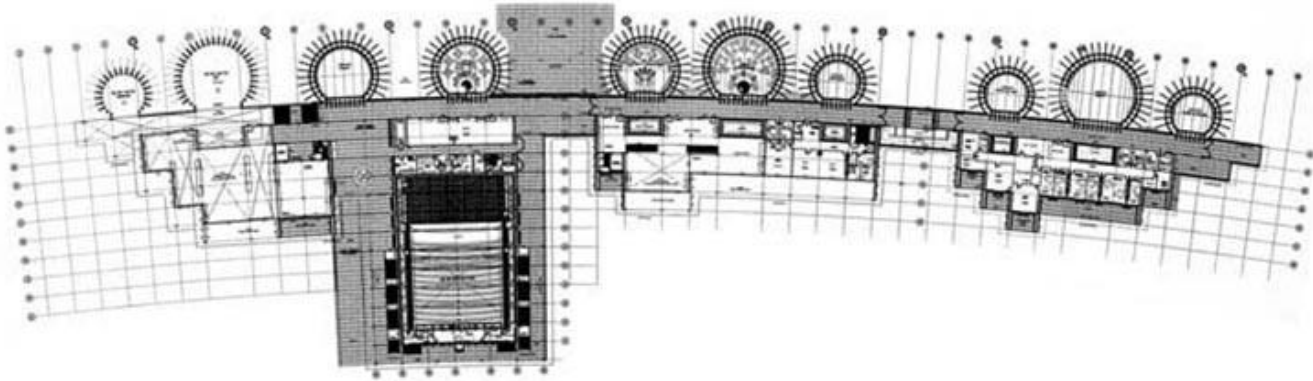
فضاهای طبیعی بین صندوقچه‌ها و اطراف آن‌ها دقیقاً به همان شیوه‌ای احیا و حفظ می‌شود که مردمان ملانزیایی به طور سنتی در حفاظت از محیط طبیعی خود به کار می‌برند. در این روش مدرنیته، طبیعت و سنت باهم آشتی می‌کنند.

بحث رسیدن به تعادل کمی از این کمی از آن نیست، بلکه هر بار یافتن راهی است که به اثری ختم می‌شود. بیانوی یکی از معماران انگشت شماری است که از عهده این کاربرآمده و به همین جهت است که از بی‌سبک بودن سبکی جدید به وجودآورده است. آنچه آثار وی راپیوند می‌دهد سبک و فرایند تولید فرم نیست. اینها عوامل روبرنایی و متغیرهای معماری‌اند که امروزه در بسیاری از موارد ثابت فرض می‌شوند.

در کارهای پیانو اصول ازلی معماری از قبیل توجه به طبیعت (به مثابه محیط طبیعی که پروژه در آن قرار می گیرد، الهام از فرم های طبیعت، به کارگیری عناصر طبیعی نظیر گیاهان، آب و نور و استفاده از مصالح طبیعی نظیر چوب و سنگ) توجه به سایت و رابطه انسان با معماری و... بسیار مشهود است.

خلاقیت برای پیانو بدون قواعد معنی ندارد. تنها زمانی که قواعد به غلظت کافی برسد ایده پروژه خلق می شود. پیانو به ندرت چیزی را می سازد که از قبل می داند. او به دنبال ایده های ناشناخته ای برای پروژه های جدید خود می گردد. پیانو در دفتر کارش که نام آن کارگاه معماری است با ساختن صدها ماکت در مقیاس های مختلف و حتی اجزای بنا در مقیاس واقعی و آزمایش های مختلف نوری، صوتی و تونل باد مشخصات پروژه را کشف می کند. بسیاری از کارهای او به لحاظ فرم و جزئیات دارای آن چنان دقت و کمالی اند که گویی از تحول تدریجی سنت ساختمان سازی برآمده اند.

